

ILO:n toiminta ja vaikuttavuus Suomessa sekä ILO:n asioiden käsittely sekä sopimusten valvontamenettely

**Seminaari ILO:n 100-vuotisen taipaleen kunniaksi
19.9.2019 Rovaniemi**

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Kansainvälinen työjärjestö, ILO (International Labour Organization)

- 1) Perustettiin 1919 Versaillesin rauhansopimuksella edistämään kestäväää rauhaa, joka perustuu sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen.
- 2) II maailmansodan jälkeen YK:n erityisjärjestö
- 3) arvot Philadelphian julistuksessa 1944
- 4) Yhteiskuntarauhan lujittamiseksi toimintaan osallistuvat hallitusten ohella myös työnantajien ja työntekijöiden edustajat.
- 5) Sosiaalista oikeudenmukaisuutta edistetään mm. työtä ja sosiaaliturvaa koskevilla kansainvälisillä sopimuksilla ja suosituksilla (international labour standards)

ILO ja Suomi

- 1) Suomi liittyi ILOon vuonna 1920 liittyessään Kansainliittoon.
- 2) Pohjoismainen yhteistyö ILOssa aktiivista sen perustamisesta lähtien.
- 3) Suomi ratifioinut yhteensä 102 sopimusta, joista 72 on voimassa.
- 4) Tuorein ratifiointi on ihmiskaupan torjuntaa koskeva pöytäkirja.
- 5) ILO:n jäsenmaat ml. Suomi ovat sitoutuneet työntekijöiden perustavaa laatua olevien periaatteitten ja oikeuksien noudattamiseen.
- 6) Ne kattavat sukupuolten tasa-arvon, yhdistymisvapauden ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden ja pakkotyön, työsyrynnän ja lapsityön torjunnan.
- 7) ILO:n sopimukset kattavat laajalti työoikeutta, sosiaaliturvaa, työsuojelua, mutta myös siirtolaisten ja alkuperäiskansojen oikeuksia. Sopimukset ovat vaikuttaneet YK:n ihmisoikeussopimukseen, Euroopan neuvoston sopimukseen ja EU-lainsäädäntöön.
- 8) Niihin viitataan mm EU:n kauppasopimuksissa sekä eräissä yritysten yhteiskuntavastuuohjelmissa.

Vaikutuksia Suomen työmarkkinoihin

- 1) Voidakseen ratifioida ILO-sopimuksia Suomi on usein joutunut muuttamaan lainsäädäntöään.
- 2) ILO:n toiminta on tukenut pohjoismaista kolmikantaista työmarkkinamallia.
- 3) ILO ei edellytä, että työelämäasiat pitäisi sopia kolmikantaisesti. Sen sijaan aito kuuleminen on tärkeää, samoin yhdistymisvapauden ja työehtosopimustoiminnan kunnioittaminen.
- 4) Suomessa työnantajat tunnustivat kollektiivisen neuvotteluoikeuden talvisodan aikana 23.1.1940. Työehtosopimuslaki on vuodelta 1946. ILOssa tärkeimmät asiaa koskevat sopimukset hyväksyttiin vuosina 1948 ja 1951.
- 5) Vuonna 1951 ILO perusti kolmikantaisen yhdistymisvapauskomitean valvomaan yhdistymisvapauden noudattamista.

ILO, globalisaatio ja työn murros

- Vuosisatajulistus linjaa ILO:n tulevaa työtä
- Globaalit haasteet: globalisaatio, työn murros, alustatalouden työsuhteet
- korostavat ILO:n merkitystä
- Standardien jatkuva päivittäminen
- Yritysten yhteiskuntavastuu
- YK:n kestävä kehityksen mm. tavoitteet 8 ja 5
- Tärkeää YK-järjestöjen (YK-uudistus), kansainvälisten järjestöjen, Maailmanpankin, WTO:n ja OECD:n yhteistyö ja koherenssi
- EU:ssa ILO 100-vuotta neuvoston päätelmät

ILOn sopimusten noudattamisen valvontamenettelyt

- **ILOn kansainvälisten työstandardien valvontamekanismi on ainutlaatuinen kansainvälisesti - täydentää sääntelytoimintaa!**
- **Säännönmukainen valvonta perustuu**
 - 1) jäsenmaiden raportteihin ja
 - 2) kesäkonferenssin kolmikantaisen komitean työhön
- **ILOn perussäännön mukaan jäsenmailla on velvoite**
 - raportoida ratifioimista ja ratifioimattomista sopimuksista /järjestöille tiedoksi
 - saattaa parlamenttikäsittelyyn ILO:n kesäkonferenssissa hyväksytyt sopimukset ja suositukset.
- **ILOn hallintoneuvoston asettama riippumaton asiantuntijakomitea (CEARC) tutki sopimusten ja suositusten soveltamista lain ja käytännön tasolla**
 - Asiantuntijakomitean raportti on pohja kesäkonferenssin komitean käsittelylle

Kesäkonferenssin pysyvä kolmikantainen valvontaelin ns. applikaatiokomitea (CAS-komitea)

Mitä tekee?

1. Tutkii teemakohtaisen yleisraportin - Vuonna 2019 "Universal social protection for human dignity, social justice and sustainable development"
 2. Tutkii jäsenmaiden raportointivelvoitteiden täyttämisen
 3. Käsittelee työmarkkinaosapuolten valitsemat vakavat maatapaukset (24 kpl ja joskus lisäksi edistymistapauksen) ILO:n sopimusten ja suositusten soveltamisesta lain ja käytännön tasolla.
 - Komitea tuottaa julkiset johtopäätökset: tasapainoiset, relevantit ja käytännölliset.
 - ILO:n tekninen tuki jäsenmaille keskeinen työkalu ja sosiaalidialogi tilanteen parantamiseksi
 - Erityisen vakavissa ja pitkäaikaisissa tapauksissa johtopäätöksiin lisätään ns. special paragraphs osittamaan tilanteen vakavuuden.
- **Asiantuntijakomitean suositukset eivät ole oikeudellisesti sitovia.**
 - **ILO:n kriisi vuonna 2012 – mandaattikeskustelu ja valvontajärjestelmän kehittäminen.**

Erityismenettelyt: Art. 24 ja 26

ILOn perussäännön mukaiset menettelyt:

- Artikla 24 ja 25 (kantelu) ja Artikla 26 (valitus)
- Yhdistymisvapauskomitea käsittelyt (The Committee of Freedom of Association)
 - Hallitukset, työnantaja- ja työntekijäjärjestöt voivat tehdä valituksen yhdistymisvapauden rikkomisesta hallitusta vastaan, vaikka maa ei olisi ratifioinut sopimuksia järjestäytymisoikeuksista

Kuka voi tehdä kantelun (representation) ja mistä asioista?

- Kansallinen tai kansainvälinen työnantaja- ja työntekijäjärjestö Kansainväliselle työtoimistolle. Jos jokin jäsenvaltio ei ole ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin täyttääkseen sopimusvelvoitteita.

Kanteluprosessin menettely - ILO:n työtoimisto informoi ao. hallitusta ja tuo asia ILO:n hallintoneuvoston kokoukseen, jossa

- 1) asia päätetään siirtää yhdistymisvapauskomitealle, tai
- 2) päätetään asettaa kolmikantainen komitea selvittämään asia (ao. hallituksen lisätiedot ja komitean suositukset) → Suositusten käsittely hallintoneuvostossa,
 - joka siirtää asian asiantuntijakomitea (CEACR) seurantaan tai
 - asetetaan tutkintakomissio ja asia siirtyy valitusmenettelyyn (Art 26)
- 3) päätetään, että asia ei täytä kantelun edellytyksiä.

Erityismenettelyt: Art. 24 ja 26

Kuka voi tehdä valituksen (complaint) Kansainväliselle työtoimistolle?

1. Jokainen jäsenvaltio voi tehdä virallisen valituksen toista jäsenvaltiota vastaan sellaisesta ratifioidusta sopimuksesta, jonka myös valittajavaltio on ratifioinut.
2. Valituksen tekemiseen oikeutettu on myös Työkonferenssin valtuutettu (hallituksen, työntekijöiden tai työnantajien edustaja)
3. Hallintoneuvosto voi käynnistää valituksen

Hallintoneuvosto käynnistää joko tutkintakomission (CoI) tai siirtää asian yhdistymisvapauskomitealle (CFA), jos yhdistymisoikeutta koskeva asia

Tutkintakomission selvityksen jälkeen CoL suositukset tuodaan hallintoneuvostoon – ao. maa hyväksyy ne – asia siirtyy Asiantuntijakomitean (CEACR) seurantaan – jos ei hyväksy – Kansainvälinen tuomioistuin

- **Tutkintakomission asettaminen on ILO:n vahvin tutkintamenettely jatkuvia ja vakavia rikkomuksia varten tilanteisiin, joissa jäsenvaltio on kieltäytynyt käsittelemästä tutkintakomission suosituksia pidemmän ajan**
- **Myanmarin pakkotyötapaus johti erityistoimiin 1996 tehdyn valituksen johdosta – Vuonna 2000 turvauduttiin Art. 33 mukaiseen menettelyyn –**
 - Kesäkonferenssiin erityisistunto maan tilanteen tarkastelemiseksi

Valvonnan tuloksia

- Valvonnan kautta edistymistä lain ja käytännön tasolla sopimusten soveltamisesta.
- Valvontamenettelyillä keskeinen rooli ennaltaehkäistä ongelmia.
- Asiantuntijakomitean ja CAS-komitean raportit julkisia www.ilo.org
- Hallituksilla ja työmarkkinaosapuolilla kannuste ratkaista ongelmat ja välttyä valvontaelinten kriittisiltä arvioilta lainsäädännön ja käytännön tilanteesta.
- ILO:n työtoimisto antaa jäsenmaille ns. teknistä tukea lainsäädännön saattamiseksi yhteensopivaksi ILO:n sopimuksien velvoitteiden kanssa.
- CAS-komitean johtopäätökset vaikuttavat EU:n kauppapoliittisiin päätöksiin, tullietuudet (GSP-järjestelmä).

MITEN ILOIN YLEISSOPIMUKSET OVAT VAIKUTTANEET, ESIMERKKEJÄ:

- ***Yleissopimus nro 81 Ammattientarkastus teollisuudessa ja kaupassa (1947)***
 - Koskee mm. työsuojelutarkastuksen organisointia, tehtäviä, toimivaltuuksia ja toimintaedellytyksiä: oltava riippumaton työolojen ja -ehtojen valvontajärjestelmä.
 - Merkitys korostunut uudistettaessa työsuojeluvalvontaa koskevaa lainsäädäntöä, etenkin aluehallintouudistus 2009 (HE 59/2009): laissa erityinen säännös työsuojeluvalvonnan riippumattomuudesta sekä useita muusta toiminnasta poikkeavia säännöksiä työsuojeluvalvonnan organisoinnista työsuojeluvalvonnan riippumattomuuden turvaamiseksi.
- ***Merityöyleissopimus MLC (2006)***
 - Uudenlaista sääntelyä ILOssa: koottiin yhteen ja uudistettiin lukuisat merenkulkualan työehtoja ja -oloja koskevat ILO:n normit, erilainen rakenne (artiklat, säännöt ja ohjeisto), ohjeistoa voidaan muuttaa yksinkertaistetussa menettelyssä (komitea).
 - Ennen ratifiointia tehtiin lukuisia lainsäädäntömuutoksia.
 - Vaikutus EU:n kautta: EU valtuutti ratifioimaan MLC:n, lisäksi EU-tason työmarkkinajärjestöt tekivät MLC:stä sopimuksen, joka on saatettu jäsenvaltioita sitovaksi neuvoston direktiivillä 2009/13/EY.

MITEN ILON YLEISSOPIMUKSET OVAT VAIKUTTANEET, ESIMERKKEJÄ:

- ***Yleissopimus nro 100 Samanarvoisesta työstä miehille ja naisille maksettava sama palkka (1951)***
 - Sopimuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee edistää ja turvata samanarvoisesta työstä miehille ja naisille maksettavan saman palkan periaatteen soveltaminen kaikkiin työntekijöihin.
 - Ennen ratifiointia valtion viroista poistettiin naisten ja miesten erilliset palkkaluokat.
 - TK ja SAK antoivat yhteisen suosituksen samapalkkaisuusperiaatteen soveltamisesta käytännön sopimuspolitiikassa, mikä johti naisten ja miesten erillisten palkkataulukoiden poistamiseen työehtosopimuksista.
 - Valtio ja työmarkkinajärjestöt sitoutuivat samapalkkaisuusperiaatteeseen.